

Cuiavian University in Wloclawek

International scientific and practical conference

**PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF MEDICINE
IN EU COUNTRIES AND UKRAINE**

December 21–22

**Wloclawek,
Republic of Poland
2018**

International scientific and practical conference «Prospects for the development of medicine in EU countries and Ukraine» Włocławek, Republic of Poland, December 21–22, 2018. Włocławek: Izdevniecība «Baltija Publishing», 2018. 140 pages.

ORGANISING COMMITTEE

dr **Marek Zieliński**, Dean of the Faculty of Health Sciences of Cuiavian University in Włocławek;

prof. dr hab. **Waldemar Jędrzejczyk**, Faculty of Health Sciences of Cuiavian University in Włocławek;

prof. dr hab. **Ludwik Malendowicz**, Faculty of Health Sciences of Cuiavian University in Włocławek.

Each author is responsible for content and formation of his/her materials.
The reference is mandatory in case of republishing or citation.

ВПЛИВ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ФОРМУВАННЯ СИНДРОМУ «ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ» СЕРЕД ПЕДАГОГІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКІЛ

Спіріна І. Д.

*доктор медичних наук, професор,
завідувач кафедри психіатрії, загальної і медичної психології
ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»*

Фаузі Е. С.

*кандидат медичних наук,
доцент кафедри психіатрії, загальної і медичної психології
ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»*

Шорніков А. В.

*асистент кафедри психіатрії, загальної і медичної психології
ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»
м. Дніпро, Україна*

Професійна діяльність педагога загальноосвітнього навчального закладу належить до найбільш складних і відповідальних видів діяльності. Вона характеризується значним інтелектуальним та емоційним навантаженням, вимагає великого обсягу оперативної та довготривалої пам'яті, значних волевих зусиль та прояву стресостійкості [1, с. 142]. Питання збереження і зміцнення здоров'я вчителя вважається одним із пріоритетних у сфері його життєвих та фахових інтересів [2, с. 93]. Один із факторів професійного здоров'я, успішної професійної адаптації вчителів – розвинуті адаптаційні здібності. Високий рівень нервово-психічної стійкості та саморегуляції поведінки перешкоджає розвитку емоційного виснаження, а значний комунікативний потенціал знижує ймовірність виникнення деперсоналізації [4, с. 108]. Педагогічна діяльність характеризується перенасиченістю професійними стресами, такими як: відповідальність за розвиток підростаючого покоління, активна міжособистісна взаємодія, підвищена емоційна напруженість, недостатня соціальна оцінка та їх похідними – фрустрованістю, підвищеною тривожністю, роздратованістю, виснаженістю. Тому одним із найважчих наслідків довготривалого професійного стресу є розвиток синдрому професійного вигорання [3, с. 64].

Метою дослідження стало визначення комплексу стресогенних чинників, що створюють передумови в розвитку психічного «вигорання» у педагогів загально освітніх шкіл.

Матеріали і методи дослідження. Були обстежені 67 вчителів загально освітніх шкіл Індустріального району м. Дніпро. В роботі використані такі методи, як діагностика рівня «емоційного вигорання», що дозволяє визначити наявність чи відсутність синдрому «емоційного вигорання», домінуючі фази та провідні симптоми (В. В. Бойко) та сітка професійних стресорів, що дозво-

ляє визначити фактори, які в процесі професійної діяльності створюють високий рівень напруги.

Результати та їх обговорення. В результаті проведеного дослідження фаза напруги проявилась у 25 % досліджуваних, близькі до цієї фази 15 % досліджуваних. Фаза резистенції проявилась у 35 % досліджуваних, близькі до цієї фази 42,5 %. Фаза «виснаження» проявилась у 22,5 % досліджуваних, а близькі до неї 35 % досліджуваних. Таким чином, в обох випадках переважаючою є фаза резистенції, що свідчить про наростання опору впливам різноманітних професійних стресів, а також вказує на формування психологічного захисту (у вигляді стереотипів професійної захисної поведінки), що дозволяє дозвано витратити психічні ресурси. У фазі напруги домінуюче значення симптому «переживання психотравмуючих обставин» 37,5 % вказує на рефлексію людиною психотравмуючих факторів професійної діяльності. У фазі резистенції можна відмітити високі значення таких симптомів, як «неадекватне емоційне реагування» і «редукція професійних обов'язків», що склало для обох симптомів 57,5 %. Ці тривожні дані, перш за все, свідчать про захисну поведінку педагогів. Домінуючий симптом фази виснаження, що визначився в результаті дослідження – «емоційна відстороненість» (45 %), пов'язаний з повним виключенням емоцій з професійної діяльності. Даний симптом – найбільш яскраве свідчення «вигорання» і професійної деформації в цілому.

Аналіз професійних стресорів, що створюють в процесі роботи високий рівень напруги, дозволив виділити п'ять груп факторів, представлених у відсотковому співвідношенні нижче.

В групі стресогенних факторів, що залежать від умов праці, з якими педагогам доводиться стикатися в процесі роботи, дані розподілилися наступним чином (%):

- перевантаження роботою в цілому – 36,5 %;
- різноманітні фінансові труднощі – 28 %;
- завантаженість роботою і відсутність вільного часу – 14 %;
- відсутність стимулів для якісної роботи – 7,5 %;
- перевантаження діяльності поза сферою прямих обов'язків – 4 %.

В групі стресорів, що залежать від особистих якостей робітника:

- побоювання перед адміністрацією (особливо при авторитарному стилі управління) – 41 %;
- почуття надмірно високої відповідальності за результати роботи – 23 %;
- помилки в спілкуванні з колегами й адміністрацією – 18,5 %;
- збудливість як домінуюча риса характеру – 7,5 %;
- ізольована позиція в колективі – 5 %;
- нестача знань з технології професійної діяльності – 2,5 %;
- нестача часу внаслідок поганої самоорганізації – 3,5 %.

В групі стресогенних факторів, що зумовлені управлінськими причинами, фактори розподілилися таким чином (%):

- конфлікти з адміністрацією з причин її низької управлінської культури й компетентності – 35 %;
- неадекватна оцінка адміністрацією професійної праці робітників – 23 %;
- приниження перед колективом – 17 %;

- недовіра керівника до можливостей і здібностей робітника – 10 %;
- образи з боку адміністрації окремих робітників – 8,5 %;
- проблеми, пов'язані з атестацією професіоналізму робітників – 5 %;
- слабкі знання керівником індивідуальних особливостей робітника – 2,5 %.

В групі стресорів, що зумовлені міжособистісним спілкуванням з колегами, дані наступні (%):

- образи з боку колег – 51,5 %;
- негативні прояви в оцінках діяльності й особистісних якостей з боку партнерів по роботі – 25 %;
- позиція «відстороненого» в колективі – 9 %;
- наявність угруповань в колективі – 7 %;
- психофізіологічна несумісність, несвідома неприязнь і т. ін. – 5 %;
- зіткнення на тлі антагонізму в професіоналізмі – 2,5 %.

В ході дослідження основних професійних стресів нами були виділені додаткові специфічні стрес-фактори (характерні саме для професійної педагогічної діяльності), які не були враховані основним критеріями (%):

- конфліктні ситуації педагога з учнями – 14,5 %;
- підготовка до показових заходів – 10 %;
- погана поведінка учнів на уроках, лекціях – 8,5 %;
- безвідповідальне ставлення учнів до навчання – 7,5 %;
- конфліктні ситуації педагога з батьками учнів – 7,5 %;
- конфліктні ситуації між учнями – 5 %;
- погана підготовка домашнього завдання учнями – 6 %;
- нецензурна лайка й інші прояви низької культури учнів – 5 %;
- лінощі учнів – 5 %;
- некомфортні умови праці – 7 %;
- відсутність підручників, методичної літератури – 8 %;
- неохайний зовнішній вигляд учнів – 5 %.

Висновки. У більшості досліджуваних педагогів спостерігається значний рівень «емоційного вигорання». Основні професійні стреси, що виступають однією з головних причин «вигорання», пов'язані, перш за все, з різноманітного роду конфліктами (з учнями та їх батьками, а також з адміністрацією освітнього закладу). Напружена атмосфера в педагогічному колективі (відсутність взаєморозуміння, конфлікти й образи колег) часто стають джерелом хвилювань і дезорганізуючим фактором успішної професійної діяльності. Ситуацію хронічного стресу для багатьох педагогів створюють низький рівень заробітної платні, різноманітні фінансові утруднення й соціальна невлаштованість, яка при цьому поєднується з постійними професійними перевантаженнями, відсутністю вільного часу й можливості повноцінного відпочинку.

Література:

1. Редько С.І. До проблеми дослідження синдрому емоційного вигорання керівників загальноосвітніх навчальних закладів. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2015. № 1-2. С. 142–147.

2. Мешко Г.М. Професійне здоров'я педагога як умова ефективної виховної діяльності. *Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка*. 2005. № 24. С. 93–96.

3. Завадська М.М., Суховой Є.О. Психофізіологічна небезпека умов праці педагогічних працівників. *Молодий вчений*. 2017. № 11. С. 64–67.

4. Мешко Г.М. Аналіз детермінант професійного здоров'я вчителя в контексті завдань педагогіки здоров'я. *Педагогічний альманах*. 2015. № 25. С. 106–112.

МОЖЛИВОСТІ КОРЕКЦІЇ ПОРУШЕНЬ БРОНХІАЛЬНОЇ ЧУТЛИВОСТІ, ЩО ВИНИКЛИ ПІД ВПЛИВОМ ТЮТЮНОВОГО ДИМУ

Чергінець В. І.

*доктор медичних наук,
професор кафедри пропедевтики дитячих хвороб
ДЗ «Дніпропетровська медична академія»*

Башкірова Н. С.

*кандидат медичних наук,
доцент кафедри сімейної медицини
факультету післядипломної освіти
ДЗ «Дніпропетровська медична академія»*

Яшкіна Т. О.

*асистент кафедри сімейної медицини
факультету післядипломної освіти
ДЗ «Дніпропетровська медична академія»
м. Дніпро, Україна*

В організмі здорової людини між процесами окислення і антиокислення існує рівновага, яка порушується при надмірному і тривалому превалюванні процесів перекисного окислення ліпідів. Протиокислювальна система, яка включає до себе супероксиддисмутазу, глутатіонпероксидазу, каталазу, глутатіонтрансферазу, зазвичай, перешкоджає процесам окислення, але під впливом ендогенних та екзогенних факторів може порушувати свою функцію [1, с. 8]. Одним зі значущих патогенетичних факторів впливу на протиокислювальну систему організму є тютюновий дим, який за рахунок подразнення та отруєння дихальних шляхів викликає дисбаланс в прооксидантно-антиоксидантній системі з формуванням оксидантного стресу [5, с. 705], який, в свою чергу, є патогенетичною ланкою запальних процесів, онкологічних захворювань, формування серцево-судинної та бронхолегеневої патології

International scientific and practical conference «Prospects for the development of medicine in EU countries and Ukraine» Wloclawek, Republic of Poland.

December 21–22, 2018

Izdevniecība «Baltija Publishing»
Lacplesa iela 41A, Rīga, LV-1011

Iespiests SIA «Izdevniecība «Baltija Publishing»
Parakstīts iespiešanai: 2019. gada 21. janvāris
Tirāža 100 eks.